

Milan Vincetič

Milan Jesih: *Lahkoda*.

Ljubljana: Študentska založba (Knjižna zbirka Beletrina), 2013.

Dosedanjo Jesihovo pesniško bero lahko brez zadržkov delimo na dvoje polov: na pred- in posonetno obdobje. Če Jesihovo ustvarjanje v predsonetnem obdobju aludira in koketira s (post)avantgardo ali, bolje rečeno, z iskateljstvom samosvoje govornice, ki se pridružuje revoltu zoper (takratno) družbo, se začčenja z izdajo *Sonetov* (1989) “poglavje zase”, saj le-ti “predstavljajo etabliranje Jesihovega jezika, njegove forme in vsebinske zrelosti”, kot je zapisal David Bandelj v spremni besedi k pesnikovemu zbranem delu *Zbrane zbirke* (Študentska založba, Beletrina, 2012). Bandelj se naslanja na različne oznake Jesihovega posonetnega ustvarjanja kot na refleks “postmodernističnega občutenja poezije in njene tradicije”, iz katere izstopa “tudi različnost jezika, pravzaprav stilna polifonija, ki meša visok in nižji jezikovni stil”, kar “opredeljuje pomemben preskok slovenske poezije iz tradicije v sodobnost”. Kratko rečeno: habitus Jesihovega soneta si je nadel nova oblačila, prešita s pisano paleto jezikovnih zvrsti, mnogokrat je postal celo “zgodbast”, lucidno igriv in posmehljiv ter “zrcalo slike istega”, v katerem nalašč ne odsevajo prelomni/katarzični toni nikoli obvladanega sveta, temveč kalejdoskop anekdotičnih (tudi spominskih) reminiscenc, ki so mnogokrat obarvane z dvojino: z njim kot lirskim subjektom in z njo kot žen(sk)o, ki potrka v pesem kot milovanje vredna gostja.

Jamski ritem štirivrstičnic, ki jih je pesnik razgibal s številnimi miselnimi/verznimi prestopi, ostaja temeljna matrica in hkrati dediščina sonetne/jamske Jesihove pesniške naracije, s katero tlakuje tako ruralne in morske kot tudi (pred)mestne pokrajine oziroma zoomirane in retuširane izseke le-teh, v katere zaseli nekakšne hrabalovske pabitelje, torej fenotipe, ki s svojo nenavadno in le za izostreno oko vpadljivo prisotnostjo v navidezni vsakdanji banalnosti sprožijo

paradokсне (tudi gegovske) zasuke in preobrate. Ki pa niso usodni niti za akterje niti za opazovalca, ki je skrit v lirskem subjektu. Še več, dogajalni lok se znova prevesi v svojo (zlizano) utečenost, četudi oplazi “troje debeluhov, (ki) / za mizo hrastovo sedijo”, “sprejem v salonu”, “fijakarico – z avbo, vso v bleščicah –, / (ki) sedi na kozlu oholo in bahavo”, “otožnega junaka, (ki) menjalnika ni več nazaj sestavil”, “starino župnika” ali navsezadnje “mojstra strašilarja, ki se je priselil / v našo pozabljeno vasico lani”. Ti navedki pričajo, da moramo Jesihove pesmi brati kot mozaik dogodkov in zgod(b), ki si sledijo po ključu, ki ga ne narekuje pesnik, temveč zgolj avtodramaturgija bolj ali manj lahkotnih prizorov, ki se iztečejo v “vljuden aplavz [...] pa hvala lepa in adijo”. Pravzaprav se nam ves čas zdi, kot da pravkar odhajamo z bolj ali manj trpko navite kabaretne predstave, v kateri je (potemkimovska) kuliserija sveta begala tako gledalce kot protagoniste z “nepristriženimi pričakovanji”, ki jih na koncu družno ponesejo “na tramvaj, ki marčevske nedelje / te pod večer čez most, / zidan nad Stiksom, na oni kraj pelje / v novo življenje in mladost”. Ki pa nista obljubljeni božji vinograd, temveč “kljubujoča vera” v tuzemeljskost, kakršna izžareva tudi iz zadnje kitice pesmi *Jambori trije: srednji je visok* – vse pesmi so namreč naslovljene s prvimi verzi –, eni najboljših in najčistejših, v kateri pravi: “... jambori bratje trije, ladja ena, / trije možje in ena žena, / in kamor žena se okrene, / bdijo nad njo znad morske pene.”

Žen(sk)a v Jesihovi poeziji ne nosi dekadentnega, danes modnega erotičnega naboja, temveč se pojavlja kot tiha, tudi pretkana slednica, ki pa ne sproži začetnega ustvarjalnega impulza, temveč pristopi kot nevsiljiv priklic, ki se umesti tako, da jo “lahko od povsod objema”. Ali s pesnikovimi besedami iz pesmi *S kanglico grem sleherni dan*: “... da ljubi svoji / ki se ta čas prebuja, nesem pit”. V zafrkljivem tonu se med drugim posmehuje tako malomeščanskim kanonom/maniram ljubezni in ženske lepote, kot tudi ošvrkne ribičevo hči, ki “v vsem je kot punca vaša, // le da nji zvečer iz sanj / po cesti meščevi z morja prisanka / pastirski cesar nasmejan / v bisernatih opankah”. Portreti žensk, če jih sploh smem tako imenovati, pa naj bodo Rimljanke, mame filozofov ali tri tete mojega strica, so večinoma karikirani, vendar nikoli žaljivi, ozaljšani s pravo mero humornosti, tudi porogljivosti, za katero pa se zmeraj skriva pozlata poklona, ker da “v krhkem ravnotežju svet držijo / in begajo nas s čednimi nogami”. Drznem si celo reči, da je pesnikov odnos do njih podoben odnosu do Boga, torej Zveličarja, ki vam, “ko hip oklevate, bi ali ne bi, / odkima in iz-

cela vas prepriča”. Bog, do katerega ima pesnik ambivalenten odnos, nikoli ne nosi konture starozaveznega maščevalca ali novozaveznega odrešenika, ne, njegova vloga je kvečjemu vloga šepetalca ali blagega priganjalca, ki prida vmes diskretno, če je sploh treba, “svoj prav izkazujoč”.

Pesnik Milan Jesih se še kako zaveda, da so bivanjske teme/dileme, ki jih od nekdanj (pre)rada odpira/odstira poezija, pa ne zgolj zato, da bi parirala filozofiji (tudi teologiji), spolzek teren, vendar jih ne obide. Še več: če mnoge pesnike ob tej tematiki prekmalu zanese v hermetizem, tudi v artifično metaforiko, ostaja Jesih docela prizemljen. Podobe, ki jih niza, so sličice vsakdana, mestoma tudi nalašč bizarne, izza njih pa se odpirajo vprašanja o rojstvu, minevanju ali navsezadnje o smiselnosti umetniškega ustvarjanja. Slednjega se dotakne v zadnji pesmi, ki jo je hote postavil v oklepaj. Retorično vprašanje, ali “končno (ne) vemo”, ostaja, pričakovano, brez odgovora in kar kliče po nadaljevanju. Pesniška posoda namreč še zdaleč ni napolnjena, kaj šele zvrhana, čeprav je dolita, zato, če smem parafrazirati Jesiha, kar kliče “boljšega, ki bi tu šele začel pesem”.

Ob tem se seveda strinjamo z ugotovitvijo Davida Bandlja: “Nemogoče je potegniti črto pod opusom, ki je še vedno v nastajanju. S čim nas bo pesnik presenetil v prihodnje, ne moremo vedeti.” Sam bi le dodal, da pričujoča Jesihova pesniška zbirka v pesnikovem ustvarjanju ne prinaša prelomnega novuma, je pa knjiga, ki se je težka naveličaš, kaj šele, da bi jo založil. Nobena od pesmi v njej namreč še zdaleč ni le “modrovanje z vprašanji v rimah”, temveč – pa niti malo ne s pridržkom “lahkoda” – Pesem, pisana z veliko začetnico. Knjiga, ki preprosto očara z že znano, a še ne do konca preigrano jesihovsko motiviko in dražljivostjo.